

До **Красимир Вълчев**
Министър
Министерство на образованието и науката

Карина Ангелиева
Заместник-министър
Министерство на образованието и науката

Александра Димитрова
Началник отдел “Политики за стратегическо развитие”
Министерство на образованието и науката

Теменужка Петкова
Главен експерт
Дирекция “Политики за стратегическо развитие, квалификация и кариерно развитие”
Министерство на образованието и науката

Относно: Становище на Фондация “Заедно в час” по проекта на Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030)

Уважаеми дами и господа,

Фондация “Заедно в час” приветства усилията на Министерство на образованието и науката за актуализиране на образователните политики в България, така че те да бъдат в синхрон с европейските и световни тенденции в развитието на образованието и да отговарят на нуждите и изискванията на съвременната реалност. Подкрепяме формулираната в Стратегическата рамка визия за 2030 г., изведените 7 приоритетни области, както и принципите, които ще бъдат съблюдавани при изпълнението на стратегията. Сред ключовите моменти в Стратегическата рамка, които гарантират адекватно на днешното време и бъдещите тенденции развитие на образователната система в България, са:

- Ясно формулираната визия, която поставя детето и ученика в центъра на образователния процес, и добавените към нея детайлни визии за образователните институции, учителите и децата и учениците.
- Изместване на акцента при обучението от възпроизвеждане на готови знания към развитие на съвременни умения и компетентности и практическа приложимост на изучаваното учебно съдържание;
- Заявката за привличане и развитие на мотивирани и креативни учители, включително и чрез прилагане на политики, стимулиращи придобиването на квалификация „учител“ от специалисти от други професии и включването им в системата на образованието;
- Запазването като приоритет и надграждането на политиките за осигуряване на ранен и равен достъп до образование, превенция на отпадането и реинтеграция в образователната система;
- Фокусът върху образователните иновации, дигиталната трансформация и тяхното насърчаване, включително и по отношение на управлението на образователните институции;
- Извеждането като приоритет на ефективното и ефикасно управление и участието в мрежи.

В същото време се застъпваме за следните промени в този стратегически документ, за да бъде той изцяло в синхрон с европейските и световни тенденции и да отговаря на нуждите и изискванията на българската образователна система и на съвременната реалност:

- Няма видима връзка между посочените индикатори и изведените приоритетни области и цели. За да може да се проследява ефективно изпълнението на стратегията, необходимо е за всяка посочена цел да има поне един индикатор. В тази връзка, освен прецизиране на индикаторите, предлагаме добавянето на още един основополагащ принцип към записаните в момента 5 принципа: **Измеримост на резултатите и отчетност за ефикасността и ефективността на политиките и програмите.**
- По отношение на заложеното Стратегическата рамка да се изпълнява и отчита на базата на петгодишни планове - смятаме, че 5 години са твърде дълъг период и особено предвид динамичната ситуация в момента предлагаме да се заложи по-гъвкав подход в планирането, отчитането и актуализирането, например 2 или 3 години.
- Част от целите са дефинирани неясно, така че трудно се разбира към какво точно се стремим, например Цел 4.2. Иновации в образователния процес би могла да се преформулира като “Педагогическите специалисти прилагат иновации в образователния процес”.
- Въпреки че ранното включване на децата в образователната система е изтъкнато като ключов фактор за техните последващи резултати, детските градини и учителите в тях отсъстват напълно или се споменават мимоходом в повечето приоритети и по-конкретно Приоритет 1 - Компетентности и таланти, Приоритет 2 - Мотивирани и креативни учители, Приоритет 4 - Образователни иновации, дигитална трансформация и устойчиво развитие и дори в Приоритет 7 -

Ефективно и ефикасно управление и участие в мрежи. Смятаме, че с цел запазване на фокуса върху тази важна тема тя трябва да присъства хоризонтално във всички приоритети.

- От Стратегическата рамка изцяло са изключени регионалните управления по образованието. Липсва стратегия за подкрепа и развитие на тези ключови звена, началниците и експертите в тях. Необходимо е те да бъдат включени като целева група във всеки един от изведените приоритети, тъй като тяхната роля е ключова за изпълнението на образователните политики. Фондация “Заедно в час” има опит в обучение и подкрепа на експерти от РУО благодарение на работата с РУО Враца по програма “Компетентности”, реализирана съвместно с МОН. Ще се радваме да споделим своя опит при формулиране на цели и мерки за тази целева група.
- Във визията за учителите и заложените цели и мерки за осигуряване на мотивирани и креативни учители напълно липсва фокусът върху тяхната нагласа за постоянно учене. Тя е ключова от една страна защото учителите са ролеви модели за децата и учениците, от друга защото без тази нагласа развитието на учителите и културата на иновации няма как да бъде реалност, независимо от предвидените мерки, обучения, обмен на опит и т.н.
- В Рамката липсва ясен фокус върху психическото здраве на деца, ученици и учители, както и ясен ангажимент за развиването на социална и емоционална интелигентност. Именно социалната и емоционална интелигентност са ключово за развитието на децата като социалноотговорни и активни граждани, както е заложен във визията на Рамката.
- В Стратегическата рамка отсъстват правата на детето - както по отношение на тяхното зачитане, така и по отношение на развитието на образованието в права на детето. Почти не е застъпено развиването на толерантност, а когато се говори за формиране на нагласи за приемане на различията е пропуснат признакът “пол”.
- В Стратегическата рамка не е ясно застъпена образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства. Тези ученици имат специфични нужди и подходът към решаването им трябва да бъде много по-тясно обвързан с тях. В тази връзка предлагаме Приоритетна област 3. *Ефективно включване и трайно приобщаване* да бъде допълнена като *Ефективно включване , трайно приобщаване и образователна интеграция*.
- Във връзка с определянето като приоритет на привличането и развитието на мотивирани и креативни учители, необходимо е да се зложат мерки за привличане на най-способните ученици и професионалисти към педагогическата професия. С цел задържане и професионално развитие на новоназначените учители, смятаме, че е изключително важно да бъдат зложени мерки, осигуряващи ефективно наставничество за тези учители, включително от страна на експертите от РУО. “Заедно в час” има много богат опит в наставничество и професионално развитие на новоназначени учители, доказан и в рамките на финансирания по Еразъм+ КДЗ проект “Нов път за нови таланти в преподаването” (NEWTT), реализиран между 2016 и 2019 г. в партньорство с МОН. Също така за да се гарантира, че учителите успешно ще развият нужните умения и компетентности у учениците, необходимо е да се подсигури, че самите учители притежават тези

умения и компетентности. Предлагаме в Стратегическата рамка да залегне актуализиране на нормативната уредба в тази посока и по-специално на професионалните профили на педагогическите специалисти, описани в Наредба 15, като в тях бъдат включени ключовите компетентности и уменията за живот и работа през 21 век. Препоръчваме да се заложат мерки за въвеждане на компетентностен модел при подбора както на педагогически специалисти, така и на директори. Не на последно място, изключително важно е въвеждането на мерки, които да гарантират качеството на надграждащите обучения, включени в регистъра на МОН, както и проследяването на ефекта от тези обучения в образователните институции.

- Необходим е още по-силен фокус върху споделянето на добри практики между педагогическите специалисти както в рамките на дадено училище / детска градина, така и на междуинституционално ниво, не само във връзка с въвеждането и прилагането на иновации. Същото е валидно и за създаването на професионални учебни общности, което в момента е залегнало в Приоритет 4, но не и в Приоритет 2. Професионалните учебни общности са изключително ефективен инструмент както за професионално развитие на педагогическите специалисти, така и за решаване на различни казуси и проблеми от педагогическо и дори управленско естество. Ефективността им беше доказана и в българските училища в рамките на международния проект FIERST, финансиран от Еразъм+ КДЗ, в който “Заедно в час” и МОН са партньори.
- Препоръчваме в стратегическата рамка да залегне създаването на достъпна платформа за обмяна на създадено от учители съдържание, насочено от една страна към учителите с цел тяхното професионално развитие и от друга страна към учениците с цел за самоподготовка и допълнително учене. Наличието на такава платформа е една от характеристиките на успешните образователни системи.
- В Приоритет 7 - Ефективно и ефикасно управление и участие в мрежи - липсват цели и мерки за професионалното развитие и повишаване компетенциите на директорите / лидерските екипи в училище, за обмен на опит и добри практики между директори, подкрепа за новоназначени директори, актуализиране на университетските програми в направление “Теория и управление на образованието”, както и актуализиране на процеса по подбор на директори чрез въвеждане на компетентностен модел за подбор. Също така изцяло липсват мерки, свързани с оценката на ефективността и ефикасността на училищата и тяхната отчетност, като провеждане на публични оценки, самооценки, въвеждане на модел за измерване на добавената стойност и др. Добавянето на такива мерки ще подкрепи в още по-голяма степен реалното постигане на ефективно и ефикасно управление на образователните институции.
- По отношение на заложените индикатори за полза / резултат:
  - Смятаме, че заложената стойност от 36% дял на учениците с резултати, по-ниски от критичните (средно за трите области на изследването PISA) е твърде неамбициозна и далеч от желаната стойност, предвид факта, че в момента средната стойност в ЕС е 23,6%.

- Същото важи и за индикатори 15 и 17, където целевата стойност за 2030 е по-ниска от настоящата средна стойност в ЕС.
- Препоръчваме залагането на по-амбициозни цели, които вземат предвид целите на ЕС и настоящите средни стойности за Съюза.

Вярваме, че интегрирането на препоръките по-горе ще допринесе значително за постигането на заложената в Стратегическата рамка визия - *През 2030 г. всички български младежи да завършват училищно образование като функционално грамотни, иновативни, социалноотговорни и активни граждани, мотивирани да надграждат своите компетентности чрез учене през целия живот.*

Накрая, но не на последно място, във връзка с изведените в началото на документа принципи, които ще бъдат съблюдавани при изпълнението на стратегията, и по-специално принципа на Партньорство и съгласуваност, призоваваме Министерството при разработването на плана за изпълнение на Стратегическата рамка да включи активно по-широк кръг от експерти и заинтересовани страни още в началните етапи на създаване на документа. Тук визираме по-специално неправителствените организации с доказана експертиза в различни сфери на образованието, които безспорно могат да имат ценен принос както в създаването на конкретен план за изпълнение на Стратегията, така и в реализирането му.

Оставаме на разположение за последващи разговори. Ще очакваме да се свържете с нас при нужда от допълнителна информация във връзка с направените предложения или за включване на представител на Фондация "Заедно в час" в работната група за създаване на план за реализиране на Стратегическата рамка.

С уважение:

Траян Траянов
Изпълнителен директор
Фондация "Заедно в час"